

<http://www.google.hu/search?hl=hu&source=hp&q=Lubac+%C3%A9s+Rahner+tan%C3%ADt%C3%A1sa+%2C+&meta=&btnG=Google+keres%C3%A9s>

Karl Rahner

(Freiburg, 1904. március 5. – Innsbruck, 1984. március 30.)

A minden-megváltás tana

Lubac és Rahner tanítása, hogy a természetfölötti egy lényeges „alkatrésze” az emberi természetnek. Ez az elmélet megengedi a következtetést a mindenmegváltás, azaz minden ember megváltottságának a tanára. A svájci Hans Urs von Balthasar még további indokokat szállított ehhez. Azt mondja: az Úristen végtelen jósága nem engedheti meg, hogy az emberek örök kárhozatra jussanak! Azt gondolja, hogy az örök kárhozat a jóságos Isten szeretet-tervének megfeneklését jelentené és az Isten kudarca lenne. A pokol – talán – létezik, de minden valószínűség szerint: üres! A mindenmegváltás tézise az Új Teológia által a zsinati Egyházban tovább terjedt. Von Balthasar rámutatott arra, hogy az ő „minden ember megmentésének” tanával jobb társadalom jönne létre... Azok közül, akik vele hasonló véleményen vannak, többek közt megnevezte Lubacot, Rahnert, Ratzingert és Kasper Rottenburg stuttgarti püspököt.

Rahner elgondolására (Selbstüberbietung, önfelülmúlás).

25 éve hunyt el Karl Rahner teológus – P. Szabó Ferenc megemlékezése

A XX. század legnagyobb katolikus teológusai között tartjuk számon a német jezsuita Karl Rahnert (1904-1984), aki 25 évvel ezelőtt hunyt 80 éves korában. A fiatalabb nemzedék, papok és világi értelmiségiek talán már nem sejtik, mit jelentett a teológiakutatásban és –tanításban a fiatal Karl Rahner fellépése már az ötvenes években, jóval a II. vatikáni zsinat előtt. Azt szokták mondani, hogy „leporolta” az iskolás teológiát, újrafogalmazta a lényeges kérdéseket az istenmegismerés és a krisztológia területén. Felhasználta a kanti kritikából kiinduló belga jezsuita Joseph

Maréchal transzcendentális módszerét, valamint a heideggeri egzisztencializmus létértelmezését. A II. vatikáni zsinat előtt és alatt, kapcsolódva az „új teológia” címkéje alá sorolt nagy francia teológusok, Henri de Lubac és társai úttöréséhez, a németek, Rahner, Ratzinger, Küng és mások, döntő szerepet játszottak abban, hogy a zsinat 2. ülészakájától kezdve a haladó teológia egyre inkább benyomult a dokumentumok megfogalmazásába.

Karl Rahner egyes művei magyar fordításban is megjelentek. Itt mindenekelőtt összegező nagy művét, A hit alapjai címűt említem, amely Nyíri Tamás és Endreffy Zoltán fordítói munkájának köszönhető. Rahner bibliográfiája több, mint 4000 címet számlál. Összes műveinek kiadása folyamatban van, eddig 25 kötet jelent meg (20.000 oldal!), 32 kötetre tervezik. Számos nyelvre lefordították, világszerte tanulmányozzák és tanítják. Karl Rahnert Franz König bíboros hívta meg a zsinatra teológiai tanácsadójának. XXIII. János pápa csakhamar kinevezte zsinati szakértőnek. A zsinati atyáknak jelentős segítséget nyújtottak a teológusok, pl. Frings kölni bíboros számára fontos volt Ratzinger. Rahner egyik interjújában hangsúlyozta, hogy a zsinat mindvégig közös munka volt. Olyan zsinati atyák, mint Alfrink, Suenens, Döpfner és Frings bíborosok ténylegesen hallgattak teológiai tanácsadóikra, ami nem tetszett Lefebvre érseknek.

Karl Rahnert sokszor rossz értelemben vett „újítónak” tartják. Valójában a helyes értelemben vett Hagyomány embere volt, miként az ún. „új teológia” nagyjai, Henri de Lubac jezsuita vagy Yves Congar domonkos teológus. A nagy egyházi teológiai hagyomány folytonosságát megőrizték, de válaszoltak a modern szellemiség kihívásaira. Rahner nem ismételte a tegnapi iskolás teológia téziseit, hanem újrafogalmazta a kérdéseket, integrálva az egzisztencializmus és a perszonalizmus pozitív eredményeit. Rahner kevésbé hivatkozott a Szentírásra és a patrisztikára, mint az említett Lubac és Congar, inkább bizonyos alapvetést, antropológiai és metafizikai megfontolásokat végzett el, felhasználva és továbbfejlesztve a már említett Maréchal-féle transzcendentális módszert. Megfontolásainak középpontjában az ember és Isten viszonya áll: Isten önközlése az Istenember, Jézus Krisztus műve révén. Rávilágított arra, hogy a modern ember számára sokszor távolinak tűnő Isten jelen van kegyelme, a feltámadt Krisztus Lelkének működése révén életünkben és a történelemben. Sokszor nagyon elvont teológiája azért támpontokat nyújt a lelkipásztorkodáshoz és a keresztény lelkiesség megalapozásához is.

Karl Rahner egyik előadásában a mai katolikus teológia szerepét így jellemezte:

„A teológiának a hitről kell számot adnia a világ előtt, a világ ateizmusa és értetlensége előtt...Hogyan lehet ma még hinni Istenben? (...) A teológia nem lehet a ma még hívők kicsiny és egyre fogyó csoportjának ezoterikus gettónyelve...A mai teológia nyelvének offenzív nyelvnek kell lennie, amely be tud hatolni a nem hívők világába. (...) A teológiának, mint minden korban, ma is egyházi teológiának kell

lennie...De téves leegyszerűsítés, ha azt mondják, hogy pusztán a Tanítóhivatal tanítását kell kifejtene...Viszont igaz, hogy a katolikus teológiának őszintén tiszteletben kell tartania a Tanítóhivatal normatív szerepét.”

Rahner már jóval a zsinat előtt kiemelkedő szerepet szánt az egyházban a világi hívőknek, akik „otthon” vannak a világban családi életük és foglalkozásuk révén. Követelte a szabad szólást az egyházban. Nem kell elfojtani a lelket, a karizmákat. Szükség van az egészséges pluralizmusra. Az alázat, a szeretet és a szolgálat szelleme szükséges a helyes keresztény magatartáshoz, e nélkül az ökumenizmus és a más vallásokkal, világnézetűekkel lehetetlen.

Karl Rahner három nappal 1984. március 27-én bekövetkezett halála előtt egy innsbrucki klinikáról sokszorosított levelet írt barátainak, hogy köszönetet mondjon mindazoknak – több százan voltak – akik 80. születésnapján köszöntötték, illetve Freiburgban és Innsbruckban nagyszabású ünnepi akadémiát szerveztek tiszteletére. A levélben azt írta, hogy minden bizonnal pár hetet a szanatóriumban kell töltenie...Temetése április 4-én az innsbrucki jezsuita templomból indult. A gyászjelentés mottójául egyik írásából a következő szavaat vették: „Az ember vágyakozva várja, hogy a szeretett Iste személyes, egyedülálló és boldogító közelségébe kerüljön. Oro fiat illud, quod tam sitio.” E latin idézet az Aquinói Szent Tamás-nak tulajdonított Adoro Te kezdetű himnuszából való, jól kifejezi az örök élet kapujában álló jezsuita teológus hívő meggyőződését: „Add meg, Uram, amit úgy szomjazom!” Karl Rahner egész élete és teológiai kutatása nem volt más, mint a megérthetetlen, de életünkben jelen levő Isten misztériumának keresése, a teljes Élet szomjazása. Minden kérdést visszavezetett a

Misztériumra, és végül nem maradt más, mint az imádás, ahogy az említett eucharisztikus himnuszban énekeljük: „Adoro Te, devote, latens Deitas”, Rejtőző Istenség, hittel áldalak.

Rahner, Hugo, SJ (Pfullendorf, Baden, 1900. máj. 3.-München, 1968. dec. 21.): teológus. - Karl R. bátyja. 1919: lépett a JT-ba. A fil-t Valkenburgban (Holl.), a teol-t Innsbruckban végezte, 1931: teol. dr. Bonnban tört-et tanult, 1934: fil. dr. 1935: Innsbruckban az ókori egyh- és dogmatört. mtanára, 1937: r. tanára. 1938: a nácik Svájcba száműzték. 1945: tért vissza Innsbruckba, a teol. kar dékánja, 1949-50: az egy. rektora. 1962: betegség miatt visszavonult. - Fm: Eine Theologie der Verkündigung. Freiburg im Br., 1939. (2. kiad.) - Abendländische Kirchenfreiheit. Einsiedeln, 1943. - Mater Ecclesia. Uo., 1944. - Geistliche Briefe des hl. Ignatius. 1944. - Griechische Mythen in christlicher Deutung. Zürich, 1945. - Der spielende Mensch. Einsiedeln, 1952. - Maria und die Kirche. Innsbruck, 1951. (2. jav. kiad. Uo., 1962) - Symbole der Kirche. Salzburg, 1964. - Abendland. Freiburg im Br., 1966. **

Vanzan-Schultz 1978:465.

Rahner, Karl, SJ (Freiburg im Breisgau, No., 1904. márc. 5.-Innsbruck, Au., 1984. márc. 30.): teológus. - Hugo R. öccse. Hétygyermekes családból származott, apja gimn. tanár. 1922: Feldkirchben lépett a r-be, a fil-t 1924-27: Pullachban (München mellett), a teol-t 1929-32: Valkenburgban (Holl.) végezte. 1932. VII. 26: Münchenben pappá szent. Elöljárói fil. tanárnak szánták, →Kantot és Joseph →Maréchal SJ műveit elemezve kidolgozta transzcendentális módszerét. 1934-36: fil-t tanult Freiburg egyetemén, Martin Honeggernél (nem Heidegger!) írta dissz-ját, amit a prof. nem fogadott el (Geist in Welt c-mel csak 1939-ben jelent meg Innsbruckban). Közben Freiburgban eljárt Martin →Heidegger szemináriumára, akit egyetlen igazi mesterének tartott, de inkább csak módszert tanult tőle. 1936. XII. 19: Innsbruckban teol. dr., majd az egy. dogmatikai tanszékén habilitált és mtanári állást kapott. 1941: jelent meg Hörer des Wortes c. műve. E két alapvető munkája nélkül nem érthető későbbi teol-ja. - Az elsőben Maréchal követve (Szt Tamást újraértelmezve) vitatkozik Kanttal: az emberi szellem alapvető struktúráját értelmezi (a megismerés →a priori feltételeit tisztázza). Hans Urs von Balthasar írta a Geist in Welt-ről: „Szt Tamás áll középpontjában, Szt Ágoston ad neki távlatot, időszerűvé pedig az teszi, hogy beépíti a modern filozófia problematikáját az idealizmustól a fenomenológiáig és Heideggerig.” A Hörer des Wortes vallásfil. munka: egy Salzburg mellett megtartott nyári kurzus (15 konf.) gyümölcse. - 1939. X: a nácik feloszlatták a jezsuiták házait; ~ nem maradhatott Tirolban. Innitzer báb. egyik bizalmasa Bécsbe hívta, így 1939-44: Bécsben tanított, a Lelkipásztori Int.

munkatársa, előadásokat tartott. 1944-45: Alsó-Bajoro-ban lelképásztor. Felfigyelt a No-ban és Fro-ban kibontakozó patrisztikus, liturgikus és teol. megújulásra, az „új teológia” születésére. 1945: Pullachban (München m.), 1948: Innsbruckban a dogmatika tanára. 1949-64: azaz a II. Vat. Zsin. alatt is a dogmatört. r. tanára is. Ez az időszak munkásságának legtermékenyebb korszaka. Élete ettől kezdve szinte azonosul a teol. kutatással, a mai teol. kibontakozásával. 1950 k. ~nak is nehézségei voltak a Tanítóhivatallal, bár a →Humani generis enc. őt nem érintette. - 1960: a II. →Vatikáni Zsinat előkészítő biz-ának szaktanácsadója, a zsin. alatt F. →König báb. személyes tanácsadója. 1964: Münchenben átvette R. →Guardini világnézeti tanszékét, de mivel nem dráltathatott, 1967: átment Münsterbe a dogmatikai és dogmatört. tanszékre. Nyugdíjazása (1971) után Münchenben, utolsó éveiben Innsbruckban élt. - Maga ~ ezeket mondta zsinati szerepléséről: „Ha itt vagy ott - hozzájárulásom nélkül - kijelentik, hogy a zsinat egyik mértékadó teológusa voltam, ez természetesen túlzás, amelynek semmi tárgyi alapja sincs. A zsinat kezdettől fogva mindvégig közös munka volt. Olyan sokan szótték a zsinati szövegeket, hogy a legjobb akarattal sem tudnám megjelölni, mi az, amit különösen magaménak mondhatnék.” - A II. Vat. Zsin., amelyen ~ hivatalosan is a modern teol. jeleseihez csatlakozott, sok mindent beépített dokumentumaiba az „új teológiából”. Főleg az egyháztant újította meg a →Lumen gentium konst-val. Fontos lépések a ppi kollegialitás, a kat. egyh. nyitottsága a nem kat. keresztények (Unitatis reintegratio), más vallások (Nostra aetate), sőt a nem hívők felé, ill. a földi valóságok teológiája (Gaudium et spes). A Vallásszabadságról (Dignitatis humanae) és a kinyitkozottatásról (Dei Verbum) szóló dokumentumok szintén igen jelentősek az ökumenikus és vallásközi párbeszéd szempontjából. ~, miként →Chenu, →Lubac, →Congar és mások, örömmel láthatta, hogy bizonyos nézeteit magáévá tette az egyetemes zsinat. L. Lehmann megjegyzéseivel egyetértve állíthatjuk, hogy ~ a vezető fr., ném. és holl. teológusokkal együtt döntő szerepet játszott nemcsak az első ülés után bekövetkezett „zsinati fordulatban” (amikor is a haladó irány kerekedett felül), hanem mindvégig. -

Művei: 1950-től egyre több tanulmányt tett közzé folyóiratokban. 1954-től írásait és előadásait a Schriften zur Theologie (Teológiai írások) sorozatában gyűjtötte össze, melynek utolsó, 16. kötete ~ 80. születésnapjára jelent meg. Magyarul is kiadott összegező műve, a Grundkurs des Glaubens (1976) mellett a Schriften kötetei tartalmazzák teol. kutatásai legjavát. Emellett számos szakkérdést (a halál teológiája, a dinamikus az Egyházban, látomások és prófétálások, sugalmazás a Szentírásban stb.) kidolgozott az általa irányított Quaestiones disputatae monográfiatorozatban. Több közös vállalkozás (Lexikon für Theologie und Kirche [LThK], Handbuch der Pastoraltheologie, Sacramentum mundi, Kleines Theologisches Wörterbuch

[Vorgrimmlerrel, m-ul is: Teol. kyszótár], Herders Theologisches Taschenlexikon [1-8. köt., 1973; félezer címszó, ebből kb. 100 alapvető témát maga ~ dolgozott ki] kezdeményezése is ~ nevéhez fűződik. Mivel a LThK még a zsinat előtt készült, a Teol. kyszótár pedig túlságosan vázlatos, a leghasznosabb és legkorszerűbb teol. lex. a 8 kötetes zsebkv-sorozat (tartalmilag közel áll a Sacramentum mundihoz). - ~ eredeti és mégis hagyományos gondolkodó volt, sikeresen egyesítette művében a régit és az újat. Mindig figyelt a Tanítóhivatalra, de nem volt Denzinger-teológus. Leporolta a merev téziseket, újragondolta a kinyilatkoztatást az újkori gondolkodás, a modern fil., különösen az antropológia új szempontjainak figyelembevételével. Az ember titkát kutatta, aki szabad szellem, Istenre tájolt, Isten titkára nyitott lény. Mivel imago Dei, Isten képmása (a Biblia és az egyházatyák tanítása szerint), azért capax Dei, képes befogadni Isten kinyilatkoztatását és kegyelmi önközlését. ~ tehát főleg a történeti kinyilatkoztatás és a krisztusi hit, ill. a megváltó megtestesülés antropológiai feltételeit elemezte. Nem pusztán a priori elemzésről van szó, hiszen ~ mint hívő tudta, hogy Isten történeti kinyilatkoztatást adott Jézus Krisztusban, de - elfogadva ezt a tényt - igyekezett a nem hívőknek is megmutatni, melyek egy esetleges történeti kinyilatkoztatás előfeltételei (ha már egyszer Isten ezt az üdvrendet határozta el). Igazában tehát fundamentálteológiai reflexióival hozta a legtöbb újdonságot a kat. teol.-ba. - A Geist in Welt (1939) és Hörer des Wortes (1941) c. műveiben gyakran találkozunk a Maréchal-féle transzcendentális módszer szempontjaival. A transzcendentális kifejezés (a lat. transcendere, 'túlhaladni, felülmúlni' szóból) Kant óta használatos, aki ismeretelméletében a tárgy helyett az alanyból indult ki, amikor a megismerés alanyi, a priori feltételeit vizsgálta. Kant szubjektivizmusát bírálva dolgozta ki - a francia Pierre Rousselot SJ meglátásait továbbfejlesztve - a belga Joseph Maréchal SJ azt a transzcendentális módszert, amelyet ~ és az újszaskolasztika számos képviselője átvett (Mérleg 1969:1. sz. 64. o.). Rousselot és Maréchal újraértelmezték Szt Tamás ismeretelméletét. -

~ a legtömörebben talán abban a bevezetőben jellemezte teol.-ját, amelyet a Vigília ~-számához (1972:11. sz.) írt. Két alapvető vonásra mutatott rá: 1. „Az egyház tanítását szeretném magyarázni, hitfelfogását átgondolni, igehirdetését szóhoz juttatni. (...) Ha valaki mégis eredetiséget és haladó szellemet tulajdonítana teológiámnak, akkor az eredetiségnek és a haladó szellemnek - szándékom szerint - csak az az értelme és rendeltetése, hogy a mai ember is meghallja és hitelesnek tarsa az egyház üzenetét. Ez, és semmi más. (...) 2. Teológiám másik szándéka a 'filozófiai' lenne: ezt azonban - hogy ne vezessen félre - helyesen kell értenünk. Szó sincs a teológia lehető legnagyobb 'rendszeréről'. Már azért sem, mert teológiai munkám, zömében, eleve nem rendszerezhető tanulmányok gyűjteménye. Azt sem mondom, hogy a teológia előfeltétele zárt filozófiai rendszer (az újszaskolasztika sem), amelynek

szigorúan egyöntetű terminológiáját használja valamennyi kijelentésében. (...) A 'filozófiai teológia' inkább azt jelenti, hogy ennek a teológiának meggyőződése, hogy Isten Lelke (a szabadsághoz intézett ajánlat formájában) már a szóbeli kinyilatkoztatás és történelmi úton való elterjedése és teológiai megfontolása előtt kiárasztotta kegyelmét az emberre: hogy ez a kegyelem már tulajdonképpen és legalapvetőbben a természetfeletti kinyilatkoztatás (mivel a kegyelem megváltoztatja az ember 'transzcendentális' tudatát): hogy tehát a 'filozófia' (az ember önmagához téréseként) mindig is tartalmaz teológiai mozzanatot (akár tudjuk kifejezetten, akár nem): és ezért (tömören és csaknem durván kifejezve) a teológia nem lehet más, s nem is szükséges, hogy más legyen, mint az ember (a kegyelmet nyert ember!) gyökeresen önmagához térő filozófiája.” - Művei m-ul: Teol. kisszótár. Ford. Endreffy Zoltán. Bp., 1980. - A hit alapjai. Ford. uő. Uo., 1983. - Az élet imádságai. Uo., 1988. - Az ige hallgatója. Vallásfil. alapvetés. Ford. Gáspár Csaba László. Uo., 1991. - Hit, szeretet, remény. A lelki élet olvasókv-e. Luzern, 1991. (Egyházfórum kv-ei 8.) - Mit jelent Jézust szeretni? Ford. Gaál András. Bp., 1993. - Egyházreform. Ford. Jakabffy Tamás. Uo., 1994. - Isten: rejtelem. 5 tanulm. Vál., ford. Várnai Jakab. Uo., 1994. - A három evang. tanácsról. Hans Urs von Balthasarral. Ford. Urbán József. Szeged, 1995. - Kedves Rahner atya! Fiatalok leveleire válaszol. Ford. Kalász Vilmos. Uo., 1996. (Új Ember kv-ek 3.) Sz.F.

Muller, Ch.-Vorgrimmler, H.: K. R. Paris, 1965. - Eicher, P.: Die anthropologische Wende. K. Rahners philosophischer Weg vom Wesen des Menschen zur personalen Existenz. Freiburg, 1970. - Fischer, K. P.: Der Mensch als Geheimnis. Die Anthropologie Karl Rahners. Uo., 1973. - Heijden, B. van der: K. R. Einsiedeln, 1973. - Herder Korrespondenz 1974:77. (Gnade als Mitte menschlicher Existenz [Interjú a 70 é. K. R-ral]) - Der Entschluss 1977:30. (~: Lebenslauf; m-ul Mérleg 1979:1. sz. 18. [~: Önéletrajz]) - Weger, K.-H.: K. R. Eine Einführung in sein theologisches Denken. Freiburg, 1978. - Vanzan-Schultz 1978:530. - Rechenschaft des Glaubens. K. R-Lesebuch. Szerk. K. Lehmann-A. Raffelt. Freiburg-Zürich, 1979:13. (K. Lehmann: K. R. Ein Proträt.) - Szabó Ferenc SJ: K. R. Róma, 1981. (TKK, I/8., bibliogr.) - LThK 1993. VIII:805. - Az Ige meghallója. ~ tanulm-ok. Szerk. Boros István. Szeged-Bp., 1996. (a függelékben magyar nyelvű R-bibliogr.) - Szabó 2004:449.
